

Ko Hawaii Pae Aina, Volume IX, Number 46, 13 November 1886

— HE MAU INOA KAPAKAPA. [ARTICLE]

HE MAU INOA KAPAKAPA.

Ua hoomākaukauia he wahi papa ho-
ike o na inoa kapakapa, kinikohu a
hanohano o kekahi mau wahi pana o
Hawaii nei. E oluolu ka poe heluhelu
e kakau leta ia'u me ka hooponopono
ana i ko'u mau kuhihewa a hemahema
paha. E oluolu no hoi e panai pu mai
i mau inoa e ae a hoouna mai ia'u i mau
olelo hoike pokole e pili ana i na wahi
pana a me kekahi moolelo e pili ana i
na hana i hanaia malaila, e like me ka
niu moe o Kalapana, ka wai o Waiana-
panapa, na pohaku nee o Kaupo, ka
wahine ami o Haena, ka wahine haa-
lewa i ke kai. E pai ia ana keia mau
moolelo no ka pono o ka lehulehu.

Eia na inoa mele o na mokupuni
ehiku: Hawaii o Keawe, Maui o Kama-
lalawalu, Molokai a Hina, Lanai o Ka-
ululau, Oahu o Kakuhihewa, Kaula o
Mano-Kalanipo, Niihau o Mano-opu-
papai. Pehea na mokupuni e ae? Eia
na inoa ano e. Hawaii nalu lai. Maui

pubilauulu, Oahu maka ewaewa, Kauai
poo lakahaka.

Aole i loa ia'u na inoa kinikohu o
na ale apiipi o na kai ewala. Aka eia
kekahi mau inoa wale no, a pili kekahi
i na aina, oia na ale uliuli o ke kai ko-
wa o Alenuihaha, na ale hanuhanupa o
Pailolo, ke kai nehe i ka uluhala o Pu-
na, ke kai hawanawana o Kapaeha, ke
kai lumalumai o Kowalo, ke kai leo nui o
Niukukahi a me Panaluu i ke kai kau-
haa a ka malihini.

Na olelo poeko no na palena mai ka
hikina a ke komohana, oia no, mai ka
la pii mai o Kumukahi a ka welo'na o
ka la i Lehua; mai ka la oili i Haehae
a hali i ka mole o Lehua; mai ka la oni
ae ma Makanoni i ka lae kaulana o
Kumukahi a ka la welo i ka ilikai ma-
lalo aku o ka mole olu o Lehua i ka wai
huna a ka pao.

Eia na iwi aina o Hawaii. Hilo, mai
Mawae a ka pali o Kaula, Hamakua,
mai laila a Honokea, Kohala mai laila
a Keahualono, Kona Akau mai laila a
Puuhau, Kona Hema mai laila a Ka-
heawai, Kau mai laila a Okiokiaho,
Puna mai laila a Mawae. Pehea na
okana o na mokupuni e ae?

He mau nalu kaulana ma kela a me keia kapakai. Eia kekahi. Ka nalu hai muku o Uo ma Lahaina, o Kalehua-wehe ma Waikiki, ka nalu hai o Keani-ni ma Kapueokahi, ma Hana. Aia mahea na nalu kaulana e ae?

Eia na ua kaulana o Oahu nei. Ka na Kukalahale, o Kawaoio, (no Honolulu) Kuahine, Waahila no Manoa, popokapa no Nuuanu, puanaie, makawiwi no Waikiki, makankiu no Makiki, poai hale no Kahaluu, ma Koolaupoko. Aia ma Kauai, ka ua loku o Hanalei. Ma Maui ka ua lani paina o Ulupalakua, ka ua apukea a me ka ua lani haaha o Hana, ua hoeha ili o Waiehu, ua kiliopu o Waihee, ua peepapohaku o Kaupo, ka ulalena o Piiholo, Makawao, ua paupili o Lele, Lahaina, ua nihi aa o Kawaipapa Hana. Ma Hawaii, he nui na inoa hanohano no ko Hilo, oia Eleele Hilo e panopano i ka ua, ka ua Kanilehua, hukiheenehu, halii i kanahele, lililehua o Panaewa. Ua pili laula kekahi mau inoa i Puna, oia ka ua moaniani lehua, ka ua kau laau o Maka. Aia hoi ma Hawaii ka ua apaspa o Kohala, ke kipuupuu o Waimea, naulu o Kawaihae-uka, pupuhale o Hamakua hano o Waiohinu.

Ua kaulana no hoi na makani ma keia mau inoa kapakapa no kela a me keia wahi. Eia kekahi, ka makani mumuku o Kawaihae kai, ka makani Moae aala o Puulena ma Puna, malua kii wai, ka malana'i, kehau, ka puulena no Hilo kaili wai o Ihuana ma Kohala. Ma Maui, ka makani maaa o na ulu o Lele ma Lahaina, makani o kololio Waikapu, kaahaana lei o Waiehee, kaili aloha o Kipahulu, honihoni papalina o Kaupo, hoolua o Kaiaina ma Hana. Ma Oahu nei, eia kekahi, ka makani Kaiaulu o Waianae, holo uha o Kekaha ho'e o Moanalua, kuehu lepo, anu moae o Ewa, ko momona ko Kahauiki ma Kalihi.

He mau mea ano okoa kaulana loa kekahi, oia no ke Kauila holu o Puuka pele, ke one kani o Nohili, ka pahapaha o Polihale, ka wailiula o Mana, ka wai ula ili ahi o Waimea, ka limu kaha kanaka (peuu) o Manuakepa ma Hana lei, ke ahi lele o Kamaile hene ka auhau ma Kauai. Aia ma Niihau ka ulu hua i ka hapapa, ke ko eli o Halalii Ma Molokai, Wailau ke alapii a ka opae Ma Oahu, ka la kapakahi ma Waianae, ke ehukai o lalo o Puaena ma Waialua,

ka aina kn polua i ka lai, ka i'a hamau
 leo o Ewa ka aina koi ula i ka lepo; na
 pali hauliuli o Koolau, ke one o Kaha
 loa ma Waikiki, kawelu hoku o Lanihuli
 ka poi lehua i hoowali ia e ka ipo laulii
 o Manoa, Kaahelema o Palolo, ke
 alahela a Kaahupahau ma Puuloa, ka
 lipoa aala o Kalehuaweha ma Waikiki,
 ke awa lai lulu o Kou ma Honolulu nei
 Ma Maui, ka pili a Kakae, ka malu ao
 o na pali kapu a Kakae ma Wailuku,
 na wai aha ka la koehe o Lahaina, ka
 wai hoihoi la'i o Eleile, ke pani wai o
 Iao, Kaupo ai loli, Hana a ka i'a iki, a
 he nui ae na inoa. Aia ma Hilo ke
 kawa lele maopu o Piikes, ke one wali
 o Ohele, ka koluuli o Hilo, ka wai lele
 o Waianuenue, ka wai hu o ka Pepe,
 ka wai o ka Pukamani. Ua kaulana o
 Puna no ka paia ala i ka hala, na puu
 uwai, ka milo hoku o Waiakea, Kukii
 ua lube i ka wai.

He nui na wai kaulana ma kela a me
 keia mokuaina. Aka nae ua lawa keia
 papa hoike no ka wa hookahi. E olu
 olu ka poe heluhelu e hoopihia pono ma
 ke kakau leti ana ia C. M. HYDE

Honolulu, Nov. 13, 1886.

Eia ke waiho nei ma ka Halekuai
 Buke o J H Soper, ai makaukau no
 ke kuai aku, na pepa mele Hawaii me
 na lua mele, no lakou keia mau inoa,
 Hawaii Pae Aina

MAU INOA KAPAKAPA, MAU O, SWEET LEE
Lehua, Malani auu ka Makani, Luna
makaainana, Eleile, Ali Wela, La Ha
nau o ke Alii, Pili Aoao, Mahina Mala
malama, Ka Ipe Lauae a me Aia Hiki
Mai.